यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ : शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा

विश्वकोश शिक्षणशास्त्रज्ञानमंडळ लेखक कार्यशाळा: इतिवृत्त

विश्वकोश शिक्षणशासता ज्ञानमंडाळची कार्यशाळा दि. 27/12/2016 रोजी य.च.मू.वि. मुख्यालयातील शिक्षणिक इमारत, ऑडिटोरिअम हॉल येथे सकाळी 10.30 ते 5.00 या कालावधीत झाली. या कार्यशाळेस एकूण--तज्ञ ,लेखक तज्ञ सल्लागार मंडळ सदस्य, विश्वकोश पदाधिकारी अशा विविध भूमिकातून उपस्थित होते.

अ.क्र.	नाव	फोन न.	मेल आय डी
1	डॉ.संजीवनी महाले. प्र. संचालक	9423080463	drsanjivani_mahale@yahoo.co.in
2	श्री. दिलीप करंबेळकर. अध्यक्ष विश्वकोश	9594969631	Kdilip54@gmail.com
3	श्री. दिपक घैसास	9821057970	deepak_ghaisas@gencopal.com
4	डॉ. कविता साळुंके . विश्वकोश ज्ञानमंडल	7028380913	Kavita_salunkhe@hotmail.com
5	श्री. अरुण फडके. भाषा संचालक तज्ञ	9867872930	aphadake@yahoo.com
6	श्री. संतोष गेडाम. विश्वकोश वाई	9637090811	mvkoshsggedam@gmail.com
7	श्री राजस वैशंपायन. विश्वकोश मुंबई	8425084587	rajasvishwakosh@gmail.com
8	डॉ. ए. एन. जोशी. : तज्ञ सल्लागार मंडल सदस्य	9822770281	anant25@yahoo.co.in
9	डॉ.एच.एन.जगताप; तज्ञ सल्लागार मंडळ.	9822615464	hnjagtap@rediffmail.com
	लेखक		
10	डॉ. अश्विन बोंदार्डे सहयोगी प्राध्यापक ,३-ब ,संमती नगर विजापूर रोड,सोलापूर.	9960194507	ashwin.bondarde@gmail.com
11	डॉ.अनिल पाटील २४६६,खुरपे बोळ,बार्शी ,ता.बार्शी जि.सोलापूर-४१३४०१	9850278351	atpatil.barshi@gmail.com
12	डॉ. रविराज फुरडे 'मुक्तानंद' जिजाऊ नगर,उपळाई रोड,बार्शी जि.सोलापूर ४१३४११	9422463150	Furaderaviraj@rediffmail.com
13	डॉ. चंद्रकांत मोरे	9325532508	

14	श्री. विठ्ठल भाऊसाहेब, किडगावकर	9850330788	vbkidagaonkar@gmail.com
15	डॉ. नीता एन. कासार	9960807945	
16	डॉ. किसान शिंदे 160, मालिकार्जुन ढंगे, रेसिडन्सी, शेळंगी , सोलापूर 413002	982248346	kisanjshinde@gmail.com
17	डॉ. नागनाथ आप्पासाहेब येवले. ¼ शुभंकर कॉलनी, रत्नमंजिरी नगर, नवीन आयएमएस शाळेजवळ, जुने सोलापूर, सोलापूर 413008	9822251901	yevalenaganath@gmail.com
18	डॉ.आर. एल. निकोसे न्यू. टिचर्स कॉलनी टी. बी. टोली, गोंदिया. 441614	9421896516	drrlnikose@rediffmail.com
19	श्रीमती. स्वरदा खेडेकर 41/5, इंद्रमणी हौ. सोसायटी,पुण्याई बंगला, फ्लॅट न 9 वडगाव शेरी, पुणे-14	7588022069	swardak22@gmail.com
20	डॉ. दिगंबर के. आंभोरे 30, शारदा, एकतानगर, रिसोड ता. रिसोड, जि. वाशिम -444506	8379089029	
21	डॉ. सुधीर एस. मोंडकर 3, नवचिंतामणी, सो. दादा. पाटील मार्ग, नौपडा ठाणे. (पश्चिम) 400602	9869575594	drsmondkar@gmail.com
22	डॉ.अविनाश भांडारकर. 06, सुधांशू, गीते होंस्पीटल जवळ, अहमद्नगर 414001	9404237194	avinash.bhandarkar@rediffmailcom
23	डॉ.एम डी. पवार. 3/2 A विद्यापीठ शिक्षक वसाहत एल.आय.टी. परिसर, अमरावती रोड. नागपूर-33	8605505013	mdpawar7@rediffmail.com
24	डॉ. सुनंदा शा. पालकर. बी - 6 चैत्रांगन सोसायटी, कांचन गल्ली, लॉ कॉलेज रोड, पुणे411004	7588861490	Sunadapalkar365@gmail.com

25	सौ. मृणाल सु. सुर्वे 12, समर्थ संकुल, पॉवर हाऊस, नाचणे रोड, गजानन महाराज मंदिरामागे, रत्नागिरी - 415612	9404152308 9420274119	mrunalsurve4@gmail.com
26	डॉ. ज्योति एच. पावडे. c\o डॉ. नरेंद्र एच पावडे. डों. खोडे यांचे होंस्पिटल समोर. जठार पेठ चौक. 'हिरामण' 1 ला गाळा अकोला (विदर्भ) 444001	9822564108	Jyoti.pawade@gmail.com
27	डॉ. हसीना बेगम गुलाम रसूल ' जादूर मंजिल' घर क्रं. 15 सहयोग नगर, गणपती मंदिरजवळ, वर्कशॉप रोड, नांदेड. 431605	9975256569	
28	डॉ. रावसाहेब केरांघा शेळके श्री. मौनी विद्यापीठ स्टाफ क्वार्टर्स, गारगोटी. ता. भुदरगड. जि. कोल्हापूर पिन - 416209	8275459230	drrkshelake@gmail.com
29	सौ. सुनीता विजय काटम मू. पो. यवत, ता. दौंड, जि. पुणे पिन - 412214	9890952694	nalawadesunita78@gmail.com
30	विक्रम सोनबा अडसूळ मु. पो. कोरेगाव, त. कर्जत, जि. अहमदनगर, पिन - 414402	9923715464	vikramadsul12@gmail.com
31	प्रा. डॉ. संगिता रा. महाजन प्लॉट नं. 13, गट नं. 5412 शिव कॉलनी, जळगाव	8625884568 9423954215	sanrajbed@gmail.com
32	श्री. ज्ञानदेव सहादू नवसरे मुपो. पेठ, ता. पेठ, जि. नाशिक पिन - 442208	8007606402	dsnava922@gmail.com
33	प्रा. गौतम दयाराम डांगे डॉ. राठोड दवाखान्या मागे, स्नेहनगर गडचिरोली, जि. गडचिरोली	9422361077	goutamdange25@rediffmail.com
34	सौ. प्रतिभा ईश्वर लोखंडे नागपूर महानगरपालिका	7028039339	pratibhamowale@gmail.com

35	प्रा. विजयकुमार पाईकराव यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पिन-422222	9403774529	vijaywelee11296@gmail.com
36	सचिन बाळकृष्ण तरवटे यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी पिन-422222	9420904609	sachinpdtaravate@gmail.com
37	अनुराधा नामदेव भोसले यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी पिन - 422222	8275335225	yashcom26210064@gmail.com
38	भारती श्रीपत देसले यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी पिन-422222	9422737319	desale.bharati@yahoo.com
39	डॉ. विजया विनायक पाटील यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पिन - 422222	9423141421	vijayapatil21@gmail.com
40	कु. स्नेहा साहेबराव राठोड यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी पिन - 422222	9881920928	sneharathod578@gmail.com
41	डॉ. के. एम. भांडारकर समन्वयक, शिक्षणशास्त्र शाखा रातुम नागपूर, विद्यापीठ	9823297750	kmbhandarkar@gmail.com
42	डॉ. शशी गायकवाड बहाई अकॅडमी, पाचगणी	9765030970	shashigaikwad@bahaiacedamy.org
43	प्रा. शर्मिष्ठा ओक. यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पिन - 422222	9823332338 9028310963	oaksharmishtha@gmail.com
44	डॉ. दयाराम पवार यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पिन - 422222	9422245036	pawarpawar92@gmail.com

45	थोरात अनिता भास्कर यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी, पिन-422222	9403315094	mahaleanita2012@gmail.com
46	विद्यादेवी भिला बागुल यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.पी.एच.डी. विद्यार्थी, पिन-422222	9970053806	vidyadevibagul@gmail.com
47	सचिन अशोक पोरे यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.पी.एच.डी. विद्यार्थी, पिन-422222	9021244577	s.spore777@gmail.com
48	सौ. शुभदा उत्तम काटकर यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी, पिन - 422222	9975337848	katakarshubhada@gmail.com
49	कल्पना शिवाजी साळुंके यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, पी. एच. डी. विद्यार्थी, नाशिक. पिन-422222	9421561780	kalpanasalunke7@gmail.com
50	डॉ. भूषण कर्डिले वृतुराज बंगला भामानगर, नाशिक पिन - 422011	9423184344	bvk1969@gmail.com
51	प्रा. वसंतराव कर्डिले वृतुराज बंगला भामानगर, नाशिक पिन-422011	9423184344	
52	प्रा. किर्ती चित्ते बंगला नं.60 विराज को-ऑप हौ. सोसायटी वडाळा – पाथर्डी इंदिरानगर नाशिक. पिन-442209	7722009220	kritichitte82@gmail.com
53	डॉ. नवनाथ भागचंद तुपे एम - 4, शिक्षक निवास, सावित्रीबाई फुले, पुणे विद्यापीठ, गणेशखिंड, पुणे पिन- 411007	9423393476	nbtupe27@gmail.com
54	डॉ. कल्पना पी कापसे एम. डी. एस. पी. बी.एड. कॉलेज, नागपूर	9423641379	kapasekalpana@gmail.com

55	डॉ. अर्चना अलोणी 587 विनोद भवन गोरेपेठ नागपूर	9923113350	archanaaloni@gamil.com
56	डॉ. प्रभाकर रामजी लोंढे गजानन कॉलनी रिंग रोड गोंदिया झेड. पी. ज्यू. कॉलेज गोंदिया	9673386963	dr.londhe25@gmail.com
57	ज्योती रामचंद्र लष्करी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी पिन-422222	9545911671	ph.djyoti@gmail.com
58	डॉ. प्रकाश देशमुख यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक. पी.एच.डी. विद्यार्थी पिन-422222	9403774534	dprakash_07@rediffmail.com
59	सहा. प्रा. सुवर्णा बत्तासे के. के. वाघ बी.एड. कॉलेज	9420593935 830871906	battase.s@gmail.com
60	सहा. प्रा. सौ. उषा प्रशांत क्षत्रिय के.के. वाघ शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, नाशिक.	9422245315	ushakshatriya@gmail.com
61	श्रीमती. कुलकर्णी ज्योति दीपक 9, सारंग सोसायटी प्रसाद हॉटेल जवळ, संगमनेर	02425/226246 9096239203	Jdksangam1@gmail.com
62	श्रीमती. अश्लेषा भांडारकर. 06, सुधांशू, गीते हॉस्पिटल जवळ, अहमद्नगर 414001	9404237176	
63	ज्योती कुलकर्णी, ज्योती दीपक ९, शिवसिंधू, सारंग सोसायटी, प्रसाद हॉटेल जवळ, संगमनेर		
64	डॉ. जे. ए. धुमाळ, महात्मा फुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय अकलूज ता. माळशिरस, जी. सोलापूर		

बैठकीच्या सुरूवातीला डॉ. कविता साळुंके विश्वकोश शिक्षणशास्त्रज्ञानमंडळ समन्वयक यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले. त्यात त्यांनी बैठकीबद्दल बोलतांना,विश्वकोश खंडाचा प्रचार प्रसार म्हटलं तर तो इतर देशातील उपलब्ध शिक्षणशास्त्रातील एनसायक्लोपिडीयाशी तुलना करता अत्यल्प जाणवतो. हाच विचार विश्वकोश खंड मुख्यालयातील सर्व तज्ञांना जाणवत असावा म्हणून त्यांनी विश्वकोश खंड ऑनलाईन करण्याचा निर्णय घेऊन त्या अनुषंगाने कामाचे विकेंद्रीकरण केले. अनेक संस्था/विद्यापीठांकडे विशिष्ट ज्ञानमंडळ विकसनाची जबाबदारी सोपवली. ऑनलाईन एन्ट्री करताना हॅश टाकून किवर्ड टाकावेत अशी सूचनाही केली. ज्यामुळे विश्वकोश केवळ महाराष्ट्रापुरता मर्यादित न राहता भारतातील तसेच भारताबाहेरील मराठी भाषिक/ अभाषिक अशा सर्व वाचकांपर्यंत पोहचू शकेल. गूगलच्या माध्यमातून भाषांतर करणाऱ्या सॉफ्टवेअरचा वापर करून सर्वच अभ्यासक त्याचा वापर करू शकतील. विश्वकोशखंडाचे अध्यक्ष डॉ. दिलीपकरंबेळकर यांच्या अध्यक्षतेखाली अत्यंत नियोजनपूर्वक व दूरदृष्टीने हे काम सुरू झाले आहे असे म्हणता येईल असे स्पष्ट करून सर्वांनी ह्या ज्ञानशाखेत लेखनाचे कार्य करून आपला मोलाचा सहभाग द्यावा अशी अपेशा व्यक्त केली, त्यानंतर सर्व तज्ञांचे शॉल व श्रीफळ देऊन स्वागत करण्यात आले.

2) शिक्षणशास्त्र विद्याशाखेचे प्र. संचालक डॉ. संजीवनी महाले यांनी बैठकीचे प्रास्ताविक केले. त्यात त्यांनी विश्वकोशाने शिक्षणशास्त्र ज्ञानमंडळाची जबाबदारी य.च.म.मुक्त विद्यापिठाकडे दिल्याबद्दल डॉ. दिलीप करंबेळकर यांचे आभार मानले. विद्यापीठ आपल्या सर्व प्रयत्नातून यशस्वीपणे हे कार्य पूर्ण करेल असे आश्वासनही दिले. या बैठकीमुळे विश्वकोश लेखनात मिळालेल्या संधीचा सर्व लेखकांनी लाभ घ्यावा. आणखी आपले परिचित लेखक या कार्यात समाविष्ट होऊ इच्छीत असतील तर त्यांच्यापर्यंत हे कार्य पोहचवावे असे आव्हानही केले.

3) त्यानंतर डॉ.दिलीप करंबेळकर यांनी विश्वकोश खंड नवरचनेमागची पार्श्वभूमी स्पष्ट केली. महाराष्ट्र राज्य स्वतंत्र झाल्यानंतर जे अनेक उपक्रम हाती घेण्यात आले त्यातील एक महत्वपूर्ण उपक्रम म्हणजेमहाराष्ट्र राज्य सांस्कृतिक मंडळाची स्थापना. त्या अंतर्गत विश्वकोश खंडाचे विकसन झाले. त्यात जवळपास 20 हजार नोंदी आहेत. त्यावेळी म्हणजेच पहिल्या टप्प्यात तंत्रज्ञानविषयक मर्यादा होत्या. आता दुसऱ्या टप्प्यात काम करतांना प्रथमत: आहे त्या नोंदीचे 60 विषयात वर्गीकरण करण्यात आले. त्या प्रत्येक विषयाचा स्वतंत्र ज्ञानकोश निर्माण होणार.प्रत्येक ज्ञानमंडळ विशिष्ट संस्था किंवा विद्यापीठाशी एम. ओ.यू द्वारा जोडण्यात आले आहे. ज्यामुळे विश्वकोश कार्याचे विकेंद्रीकरण शक्य झाले. तंत्रज्ञानाची जोड दिल्याने केवळ भारतातीलच नव्हे तर जगातील तज्ञांचे सहकार्य मिळेल. प्रत्येक ज्ञानमंडळात एक समन्वयक, एक पालक,तज्ञ सल्लागार मंडळ,लेखक, संपादक आणि वाचक अशी रचना करण्यात आली. शिक्षण क्षेत्रात नसलेल्या व्यक्तिला समजेल अशा स्वरूपात लेखन करणे हा विश्वकोशचा उद्देश आहे.

प्रत्येक ज्ञान मंडळचे एक संकेत स्थळ असेल. तंत्रज्ञानामुळे ते आंतरक्रियात्मक असेल. त्यामुळे वाचकही त्यात भर टाकू शकेल . अर्थात वाचकाने टाकलेली भर मूळ आशयात जशीच्या तशी समाविष्ट होणार नाही. ती सर्वांना दिसणार नाही तर केवळ संपदकाना दिसेल. ज्यात गरजेनुसार संपादन होऊन वाचकाची भर उपयुक्त वाटली तरच ती समाविष्ट करण्याची सोय असेल. प्रत्येक विषयात प्राथमिकरित्या किमान 8-10 विभाग असावेत व प्रत्येक विभागात किमान 50-60 नोंदी असाव्यात. नोंद लेखन करतांना नोंदीच्या आशय व्यक्तीनुसार 250 शब्द, 500 शब्द, 750 शब्द किंवा 750 शब्दांपेक्षा जास्त आशय लेखन असावे. पूर्वीच्या नोंदींचा पडताळा करून त्यातील कालबाह्य नोंदी

कोणत्या?कोणत्या नोंदीचेअद्ययावतीकरण हवे हे ठरवावे. त्याप्रमाणे नोंदी अद्ययावत कराव्यात. नोंद लेखन हे ललित लेखनासारखे नसते.ललितलेखानात मनाला हात घातला जातो. नोंद लेखनमात्र विशिष्ट अर्थ ध्वनित करणारे ,तेवढेच शब्द, स्वत:चे मत प्रतिपादननाही तर माहिती देणारे असते. 21व्या शतकात कुणाजवळ काय ज्ञान आहे. आणि ते कसे सादर करता याला महत्व आले.

4) त्यानंतर शिक्षणशास्त्र ज्ञानमंडळपालक श्री. दिपकधैसास यांनी नोंदी लिहिताना स्टटिक नोंदी घ्याव्यात. शिक्षणातून माहिती विद्या मिळते. ज्ञान-मात्रआपणास मिळवावे लागते.वाचकाला ज्ञान मिळविण्यासाठी उद्युक्त करावे लागते. त्यानुसार आपल्या नोंदीचे लेखन हवे. समाजाला उपयुक्त नोंदी असाव्यात . ज्ञानकोशाचा प्रवास गुरुकुलाने ते सायबरकूल असा आहे. त्यामुळे सर्वांना उपयुक्त असतील अशा प्रकारचे लेखन असावे. नोंद लेखन किती शब्दात करावे याबाबतचा निर्णय आशय व्याप्तीनुसार प्रथम स्तरावर लेखकांनी घ्यावा. व त्यानंतर संपादक त्यावर संपादनरचनेची शिक्कामोर्तब करतील. विद्यापीठाच्या नोंदी लिहितांना संख्यात्मक माहिती ज्यात बदल होतो ती न देता विद्यापीठ वैशिष्टावर भर द्यावा.आंतरशाखीय नोंदी आपण द्याव्यात विश्वकोश मंडळ मुख्यालयात त्याची व्दिरुक्ती होणार नाही याचा काळजी घेतली. शिक्षणशास्त्र ज्ञानमंडळात शिक्षणशास्त्र ज्ञानशाखेच्या दृष्टीने लेखन करावे. उदा. महात्मा गांधींचे नोंद लेखन करतांना 'महात्मा गांधीचे शिक्षणविषयक विचार' असे नोंद लेखन करावे. म्हणजे व्दिरुक्ती होणार नाही. लेखनात ऑडिओ, व्हिडिओ क्लिपचा वापर शक्य आहे. तेव्हा त्याचाही वापर करावा.

5) त्यानंतर श्री. संतोष गेडाम, विश्वकोश वाई कार्यालय यांनी लेखना संदर्भातील मार्गदर्शन केले. त्यात ते म्हणाले विश्वकोश खंडाचे एकूण 1 ते 20 खंड आहेत. त्यातील लेखन रचना अ ते ज्ञ या संज्ञाक्षरांनुसार करण्यात आली आहे. विश्वकोशातील लेखन करतांना-

- लेखनात असे वाटले, असे म्हणतात असे लेखन चालत नाही.
- प्रत्येक लेखनाला पुरावा, संदर्भ हवेत
- लेखन 250, 500,750 किंवा 750 पेक्षा जास्त अशा शब्दसमूहात असावे.
- लेखन वस्तुनिष्ठ, तटस्थ आणि समतोल असावे.
- मराठी विश्वकोश असल्याने व्याख्या देतांना त्या इंग्रजीत न देता मराठी भाषेत द्याव्यात
- 18 वा खंड परिभाषाखंड आहे. त्याचा लेखनात वापर करावा. सर्व खंड विश्वकोशाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध आहेत.
- मराठी शब्द आठवला नाही तर कंसात इंग्रजी शब्द लिहावा संपादक चपखल मराठी शब्द शोधतील.
- चरित्रात्मक नोंद लिहितांना व्यक्तीचा जन्मव मृत्यू, जन्म कुठे झाला? आई-वडिलांचे नाव, कुटुंबाची संक्षिप्त माहिती द्यावी. त्यानंतर शैक्षणिक अर्हता, प्राथ शिक्षण कोठे झाले.? माध्य-.उच्चशिक्षण कोठे झाले? शिक्षणानंतर ती व्यक्ति कोणता व्यवसाय अथवा कोठे कोणते कार्य करत होती. त्याचे लेखन करावे.
- नोंद लेखनासाठी आवश्यक संदर्भ लेखकांनी स्वतःच मिळवावेत, वाईच्या ग्रंथालयातही खूप संदर्भ आहेत. त्यांचाही वापर करू शकाल विविध एनसायक्लोपीडियांचाही उदा. हुसेन,ब्रिटानिका,world-book,मनोरमा,yearbook, शिक्षणशास्त्रातील तज्ञ लोक श्रीधर केतकर, स.मा.गारगे यांचा समाज विश्वकोशइ. चा उपयोग करून तसा संदर्भ द्यावा.
- नोंदलेखन अदययावत असावे.

- व्याख्या देतांना एका ओळीत करावी. शक्यतो कार्यात्मक व्याख्या द्याव्यात काही ठिकाणी संकल्पनात्मक व्याख्याही येतील.
- आलंकारिक भाषा न वापरता साधी,सोपी आणि सरळ भाषा वापरावी.
- विद्यापीठ नोंद अपडेट असावी , ही नोंद लिहितांना विद्यापीठ स्थापना कधी झाली? वर्ष,कोणी केली? विद्यापीठ स्वरूप,विद्यापीठाच्या स्थापनेच्या वेळचे कुलगुरू,विद्यापीठ माध्यम, विद्यापीठ रचना,विद्यापीठ वैशिष्ट, ग्रंथालय, विशिष्ट सेवा-सुविधा,क्षेत्र इ. संदर्भात माहिती द्यावी.
- संकल्पनात्मक' नोंद लिहीतांना अर्थ, व्युत्पत्ती,हेतू,कशाप्रकारे शिक्षण/कार्य,संकल्पना कोठून आली, सरकारची मदत,प्रसार, शेवटी संदर्भ द्यावेत. व्युत्पत्ती देताना कोणत्या अर्थाने वापर करणार तेही द्यावे. नोंदीच्या वाचनाने वाचक विचार प्रवृत्त होईल असे लेखन हवे.
- महत्वाचे म्हणजे नोंद लिहिताना संवेदनात्मक मजकूर,वादाचे मुद्दे टाळावेत. ही माहिती सोबतच लेखन करण्यापूर्वी विश्वकोश खंडाच्या marathivishvkosh.gov.in यावरचे संदर्भ पाहावेत असेही स्पष्ट केले.

6) त्यानंतर श्री अरुण फडके यांचे भाषा संदर्भातील मार्गदर्शन झाले. त्यात त्यांनी भाषेसंदर्भात आपण शिक्षण देत नाही. भाषेची अंग/रचना या संदर्भात शिक्षणाचा अभाव जाणवतो. लेखकाला वाचकांपर्यंत काही पोहोचवायचे असते म्हणून भाषेच्या विचारांचा व लेखनाचा वेग यांची सांगड असावी. ही माहिती देऊन नोंदी लेखन भाषा संपादनात काय पहावे यासाठी पुढील बाबी स्पष्ट केल्या.

- वाक्याची रचना सोपी व सुटसुटीत असावी.
- नि: संदिग्ध वाक्य असावे.
- वाक्यात योग्य क्रियापदांचा वापर करावा
- वाक्यात ज्या दोन शब्द्सामुहांचा घनिष्ट संबंध असतो ते लागोपाठ यायला हवे.
- वाक्यातील संज्ञा सुस्पष्ट असावी.
- स्वल्पविरामा आधीचा व नंतरचा वाक्यांश जोडलेला असावा.
- वाक्याच्या दुसऱ्या भागाची रचना विस्कळीत नको.
- कंसाचा वापर टाळावा.
- एकाच वाक्यात एका ठिकाणी एकवचन व दुसरीकडे अनेकवचन वापरू नये.
- आणि च्या आधी व नंतर अर्धविराम वापरताना काळजी घ्यावी.
- शब्दांचे संधी करताना विचार्पूवक करावेत.उदा. प्रकाशाभावी हा संधी चुकीचा आहे. प्रकाशाअभावी असाच शब्दप्रयोग येथे योग्य ठरतो. कारण भावी शब्दाला स्वतंत्र अर्थ आहे.
- कंस वापरताना कंस टाळून वाचले तरी आणि कंसातील वाचले तरी अर्थ बदल व्हायला नको.
- कंसाचा अयोग्य वापर टाळावा.
- नोंद लेखन व भाषा संपादन ह्यांच्यात समन्वय असावा.
- या गोष्टी स्पष्ट केल्यानंतर नोंद लेखनाच्या प्रक्रियेतील पायऱ्या त्यांनी स्पष्ट केल्या त्या म्हणजे

प्रोसेस → नोंद्लेखन→ आशय संपादन→ भाषा संपादन →नोंद लेखनाची तपासणी नोंद लेखक व भाषा संपादकातील एक वाक्य →नोंद पब्लिश

आकृती १- नोंद लेखनातील पायऱ्या

शेवटी परीभाषा वापरतांना इंग्रजी शब्द लिहून मराठी शब्द कंसात टाकावा असे स्पष्ट केले.

7) त्यानंतर श्री राजस वैशंपायन विश्वकोश मुंबई कार्यालय यांनी नोंद उपलोड संदर्भात पुढील माहिती दिली.

- नोंद लेखनात गुगल इनपुट चा वापर करावा
- sangrah.net चा वापर करावा.
- ऑडिओ/व्हिडीओ, कलर कोड चा वापर करावा.
- http://marathivishwkosh,maharashtra.Gov.inयेथील नोंदी पहा.
- प्रत्येक लेखकाला विश्वकोश कार्यालयातून युजर आयडी व पासवर्ड पाठवला जाईल.
- त्यानंतर त्यांनी प्रत्यक्ष vishwkosh नोंद अपलोड पानावरील पायऱ्यांची माहिती दिली.
- नोंदीसाठी पुढील प्रमाणे चौकटींची व्यवस्था असेल. संग्रह साईट ओपन झाल्यनंतर तीन स्तंभ दिसतात. त्यातील पहिल्यास्तंभात –

Source – ज्ञानमंडळाचे शीर्ष टाकावे.

Writer – येथे Add Auther वर क्लीक करून लेखकाची माहिती, फोटो(चौकोनी , फीक्सेलमधे) टाकावा. (फोटो साईजबाबत नेमक्या सूचना विश्वकोष कार्यालयातून कळवल्या जातील.)

News Url – नोंदीच्या शीर्षाला इंग्लीशमधे काय म्हणतात ते पाहून ते इंग्लीश शब्द तेथे टाकावेत. ते जास्त लांबलचक नको ३ ते ४ शब्द असावेत. (इंग्लीशमधे टाकल्याने जगातील कोणत्याही वाचकाला गुगलमधे जाऊन आपल्याला हवे ते ज्ञान स्वत;च्या भाषेत रुपांतर करून वाचण्याची सुविधा प्राप्त होऊ शकेल.)

Title – येथे नोंद शीर्ष मराठीत लिहावे.

Introduction - त्या नोंदीसंदर्भातील अर्क / सारांश येथे द्यावा. (तो मोजक्या शब्दात, अचूक असावा ज्यामुळे वाचक खेचला जाईल.)

Key Words - नोंदीत येणाऱ्या सर्व महत्वपूर्ण शब्दांची नोंद येथे '#' Hash टाकून करावी. प्रत्येक शब्दापुढे # टाकावा. म्हणजे ते Artical ओळखण्यास मदत होते.

मधला स्तंभ –

प्रत्यक्ष नोंदीचा असेल. येथे २५०,५००,७५०,१५०० शब्दाची नोंद करावी. नोंद करतांना टाकलेल्या चिन्हांच्या बाजूला आशय नको.

* तंत्रज्ञानाचा वापर करतांना विकेंद्रित , मोजमाप आणि पारदर्शकता हे तीन शब्द महत्वाचे असतात. ज्ञानमंडळाने तोच विचार करून ज्ञान मंडळाचे कार्य केवळ वाई आणि मुंबईतच न ठेवता त्याचे लेखन विविध विद्यापीठ व संस्थांना पालकत्व देऊन विकेंद्रित केले. त्यामुळे समाजातील अती दुर्लक्षित क्षेत्रातूनही लिखाण येऊ शकते

तंत्रज्ञानामुळे प्रत्येकाच्या कार्याचे मोजमाप आपोआप होईल. सर्व सुविधा online पुरवल्याने आपल्या कामाच्या अपूर्ततेबद्दल कुणालाही काहीच कारणे सांगता येणार नाहीत. पारदर्शकतेमुळे कुणालाही प्रत्येकाच्या नोंदी पाहता येतील.

* प्रत्येक विषयाच्या ज्ञानमंडळ वेबसाईटवर पुढीलप्रमाणे माहिती असेल.

  अ) लोगो

  ब) प्रास्ताविक

  क) विषय वर्गीकरण

  ड) नोंदी

  ई) लेखक यादी

  नोंदीमध्ये फोटो, ग्राफ, चार्ट, Map सर्व गोष्टी टाकता येतील अशी व्यवस्था आहे.

* पूर्वीचा विश्वकोश आणि विकिपीडिया या दोन्हीचे आपले स्कूल ऑफ थॉट्स आहेत. त्या दोन्हीचे एकत्रीकरण विश्वकोश नवीन वेब डीझाईनमध्ये केले आहे.

  तिसरा स्तंभ - यात समन्वयकांने लेखकांकडून नोंद प्राप्त झाल्यावर भाषा व आशय संपादन करावे. नोंद दुरुस्तीसाठी लेखकांना परत पाठवावी.त्यानंतर ती अपलोड करावी.

- शेवटी प्रत्येक लेखकांची एक नोंद लेखन पूर्ण झाल्यावर नोंद अपलोड करण्याचा प्रत्यक्ष अनुभव देता येईल, असेहि स्पष्ट केले. सदर अनुभव, मुंबई, पुणे, नाशिक, वाई यापैकी एका ठिकाणी देण्याची व्यवस्था करण्यात येईल.

8) शेवटी नवीन नोंदीसाठी तयार केलेल्या विषयांच्या यादीतील विषयांचे/वर्गांचे व्याप्ती ठरवण्यासाठी विषय वाटप करण्यात आले ते पुढीलप्रमाणे.

व्याप्ती ठरवण्यासाठी केलेले विषयांचे वाटप

अ.क्र.	विषय वर्ग.	लेखक नावे.
1.	अनथ्रापॉलॉजीचे शिक्षण	श्री सचिन तरवटे ९४२०९०४६०९ डॉ. गणेश चव्हाण
2.	अनुदेश मानसशास्त्र	डॉ. संजीवनी महाले ९४२३०८०४६३ डॉ. जगताप एच. एन.९८२२६१५४६४
3.	अध्यापक शिक्षण	डॉ. चंद्रकांत मोरे ९३२५५३२५०८ श्री. सचिन पोरे ९०२१२४४५७७
4.	अध्यापन	डॉ. शशी गायकवाड ९७६५०३०९७० डॉ. शेळके रावसाहेब ८२७५४५९२३० डॉ.ज्योती पावडे ९८२२५६४१०८ श्रीमती ज्योती कुलकर्णी ९०९६२३९२०३ डॉ. प्रतिभा देशपांडे. ७०२८०३९३३९ डॉ.उषा क्षत्रिय ९४२२२४५३१५
5.	अभ्यासक्रम	श्रीमती शर्मिष्टा ओक ९८२३३३२३३८ & ९०२८३१०९६३ श्रीमती अनुराधा भोसले ८२७५३३५२२५ श्रीमती स्नेहा राठोड ९८८१९२०९२८

		श्रीमती ज्योती कुलकर्णी ९०९६२३९२०३ डॉ.उषा क्षत्रिय ९४२२२४५३१५ श्री. सचिन पोरे ९०२१२४४५७७
6.	उच्च शिक्षण	डॉ दिगंबर अंभोरे८३७९०८९०२९ डॉ. निकोसे आर. एल. ९४२१८९६५१६ डॉ.गजानन गुल्हाने ९५२७३६०९२६
7.	तांत्रिक आणि होकेशनल शिक्षण	डॉ. संजीवनी महाले ९४२३०८०४६३ श्रीमती विद्यादेवी बागुल ९९७०५३८०६ श्री राहुल ढेरे ९६०४९५४६४४ & ९०२८१००५६१
8.	तुलनात्मक आणि अंश शिक्षण	डॉ.शशी गायकवाड ९७६५०३०९७० डॉ अर्चना अलोणी ९९२३११३३५०
9.	प्रौढ शिक्षण	डॉ. तुपे नवनाथ ९४२३३९३४७६ डॉ.डी.डी.पवार ९४२२२४५०३६
10.	बालशिक्षण	डॉ संगीता महाजन ८६२५८८४५६८ & ९४२३९५४२१५ श्रीमती स्वरदा खेडकर ७५८८०२२०६९ श्रीमती सुनिता कदम ९८९०९५२६९४ श्री ज्ञानदेव नवसारे८००७६०६४०२ श्रीमती प्रतीभा लोखंडे ७०२८०३९३३९ डॉ.डी.डी.पवार ९४२२२४५०३६
11.	मानवी विकास	श्रीमती मृणाल सुर्वे ९४०४१५२३०८ & ९४२०२७४११९ डॉ नवनाथ तुपे. ९४२३३९३४७६
12.	मुलींचे व स्त्रियांचे शिक्षण	डॉ हसीना बेगम ९९७५२५६५९६ प्रा. डांगे गौतम ९४२२३६१०७७ श्रीमती भारती दहिवेलकर ९४२२७३७३१९ श्रीमती कल्पना साळुंखे ७०२८३८०९१३ & ९४२१५६१७८०
13.	शिक्षणाचा इतिहास	डॉ. नीता कासार ९९६०८०७९४५ डॉ. चंद्रकांत मोरे ९३२५५३२५०८ डॉ.शेळके रावसाहेब ८२७५४५९२३० डॉ.किडगांवकर व्ही ९८५०३३०७८८ डॉ पवार एम.डी. ८६०५५०५०१३
14.	शिक्षणाची राष्ट्रीय प्रणाली	श्री मारोती पवार(एम.डी.) ८६०५५०५०१३
15.	शिक्षणाचे अर्थशास्त्र	डॉ कापसे कल्पना ९४२३६४१३७९
16.	शिक्षणाचे तत्वज्ञान	डॉ हसीना बेगम ९९७५२५६५९६

		डॉ.शैलजा भंगाळे डॉ संगीता महाजन ८६२५८८४५६८ & ९४२३९५४२१५
17.	शिक्षणाचे समाजशास्त्र	डॉ.विजया पाटील ९४२२२४७२९१ डॉ.किडगांवकर व्ही ९८५०३३०७८८
18.	शिक्षणाचे व्यवस्थापन	श्रीमती मृणाल सुर्वे ९४०४१५२३०८ & ९४२०२७४११९ डॉ.पालकर सुनंदा ७५८८८६१४९०
19.	शिक्षणातील विविध दृष्टीकोन	श्रीमती बत्तासे ९४२०५९३९३५ श्रीमती स्नेहा राठोड ९८८१९२०९२८
20.	शिक्षणाप्रती दृष्टीकोन व प्रेरणा	डॉ. के.एम. भांडारकर. ९८२३२९७७५०
21.	शैक्षणिक तंत्रविज्ञान	डॉ. जगताप एच.एन. ९८२२६१५४६४ डॉ. शिंदे किसन ९८२२४८३०४६ डॉ. येवले नागनाथ ९८२२२५१९० श्रीमती मृणाल सुर्वे ९४०४१५२३०८
22.	शैक्षणिक धोरणे व नियोजन	डॉ.एच.एन.जगताप ९८२२६१५४६४ श्री सोनुने एस.एस. ९४२२२४५७७५ & ९५५२०३३८९२
23.	शैक्षणिक मूल्यमापन	डॉ. सुधीर मोंडकर ९८६०५७५५९४ डॉ. अश्विन बोंदार्डे ९९६०१९४५०७ डॉ.अनिल पाटील ९८५०२७८३५१ डॉ. येवले नागनाथ ९८२२२५१९० डॉ.अविनाश भांडारकर ९४०४२३७१९४ डॉ.निकोसे आर.एल. ९४२१८९६५१६ डॉ.शिंदे किसन ९८२२४८३०४६ श्रीमती बत्तासे ९४२०५९३९३५ श्रीमती अनिता थोरात९४०३३१५०९४
24.	शैक्षणिक संशोधन ,पद्धती आणि मापन	डॉ.अविनाश भांडारकर ९४०४२३७१९४ डॉ. सुधीर मोंडकर ९८६०५७५५९४ डॉ. अश्विन बोंदार्डे ९९६०१९४५०७ डॉ.ज्योती पावडे ९८२२५६४१०८ डॉ.निकोसे आर.एल. ९४२१८९६५१६
25.	शैक्षणिक संस्था व विविध विद्यापीठे	श्रीमती स्वरदा खेडकर ७५८८०२२०६९ डॉ.डी.डी.पवार ९४२२२४५०३६
26.	किशोरवयीन शिक्षण,जेडरव लैगिक शिक्षण	डॉ. लोंढे प्रभाकर ९६७३३८६९६३. डॉ.अर्चना अलोणी ९९२३११३३५०
27.	विशेष शिक्षण	श्रीमती शर्मिष्टा ओक

		९८२३३३२३३८ & ९०२८३१०९६३ डॉ. फरडे रविराज ९४२२४६३१५० डॉ.डी.डी.पवार ९४२२२४५०३६ डॉ. विद्या बागूल. ९९७००५३८०६ डॉ. के.एम. भांडारकर९८२३२९७७५० डॉ. सुप्रिया काळे. ९८९०१५८११४
28.	समंत्रण आणि मार्गदर्शन	डॉ.विजया पाटील ९४२३१४१४२१ डॉ. फुरडे रविराज ९४२२४६३१५० डॉ. संगीता महाजन ८६२५८८४५६८ श्रीमती अनीता थोरात ९४०३३१५०९४ श्रीमती लष्करी ज्योती ९५४५९११६७१ श्रीमती आश्लेषा भांडारकर ९४०४२३७१७६
29.	शारीरिक शिक्षण	डॉ. आंभोरे दिगंबर ८३७९०८९०२९ डॉ. मोरे चंद्रकांत ९३२५५३२५०८
30.	शिक्षणातील बेस्ट प्रॅ क्टीसेस	डॉ. के.एम. भांडारकर९८२३२९७७५० डॉ.विजया पाटील ९४२३१४१४२१
31.	पालक शिक्षण	डॉ. पालकर सुनंदा ७५८८८६१४९० डॉ.बाबाबसाहेब नंदन पवार ०९८२२२०१३२५ श्री विजयकुमार पाईकराव ९४०३७७४५२९ श्री नवसरे ज्ञानदेव ८००७६०६४०२ श्री विक्रम अडसूळ ९९२३७१५४६४
32.	मूल्य शिक्षण	डॉ.शशी गायकवाड ९७६५०३०९७० डॉ. सुप्रिया काळे. ९८९०१५८१५४ प्रा. डांगे गौतम ९४२२३६१०७७ श्रीमती कल्पना साळुंखे ९४२१५६१७८० डॉ.ज्योती पावडे ९८२२५६४१०८
33.	पर्यावरण शिक्षण	डॉ. नीता कासार ९९६०८०७९४५ डॉ. के.एम. भांडारकर९८२३२९७७५० डॉ.अविनाश भांडारकर ९४०४२३७१९४ श्रीमती शुभदा काटकर९९७५३३७८४८
34.	वंचितांचे शिक्षण	श्रीमती सुनीता काटम ९८९०९५२६९४ डॉ. पालकर सुनंदा ७५८८८६१४९० श्री विक्रम अडसूळ ९९२३७१५४६४ डॉ. लोंढे प्रभाकर९६७३३८६९६३ श्रीमती सुवर्णा बत्तासे ९४२०५९३९३५ श्रीमती विद्यादेवी बागुल ९९७००५३८०६
35.	इ.अध्ययन	डॉ.अनिल पाटील ९८५०२७८३५१ श्री विक्रम अडसूळ ९९२३७१५४६४
36.	शिक्षणातील नवे विचार प्रवाह	श्री नवसरे ज्ञानदेव ८००७६०६४०२

		श्रीमती अनुराधा भोसले ८२७५३३५२२५ श्रीमती शुभदा काटकर ९९७५३३७८४८
37.	दूर शिक्षण	श्री विजयकुमार पाईकराव ९४०३७७४५२९
38.	जीवन कौशल्ये	डॉ. के.एम. भांडारकर९८२३२९७७५० श्रीमती लष्करी ज्योती ९५४५९११६७१ श्रीमती सुवर्णा बत्तासे ९४२०५९३९३५

त्यानंतर समन्वयकांनी कार्याचे पुढील नियोजन स्पष्ट केले त्यात सर्व लेखकांनी आपण निवडलेल्या वर्गात कोणत्या संकल्पना /घटक/किंवा माहिती/लेखन करता येऊ शकते याची यादी करून १५ जानेवारीपर्यंत विद्यापीठात डॉ. कविता साळुंके यांचेकडे नावे पाठवावी.तसेच आपण त्यातील कोणत्या मुद्द्यावर लेखन करू इच्छिता ते कळवावे,म्हणजे आपल्यास संबंधीत मुद्दा लेखनाची मान्यता कळविण्यात येईल. त्या मुद्यावर आपले लेखन ३० जानेवारीपर्यंत (२५० शब्द/५०० शब्द/७५० शब्द) अपेक्षित असेल. फेब्रुवारी महिन्यात अन्य सर्व लेखकांची एक

बैठक वाई/पुणे/नासिक यापैकी एका ठिकाणी आयोजित करण्यात येईल. त्या बैठकीत आपण लिहिलेल्या नोंदीचे अपलोडिंग कसे करावे याचा प्रत्यक्ष अनुभव विश्वकोश मुंबई कार्यालयामार्फत देण्यात येईल.त्याच बैठकीत पुढील नोंदी लेखनासाठी नोंद शीर्षकाचे वाटप करण्यात येईल. मार्च अखेर ३०० नोंदीचे लेखन पूर्ण करण्याचा आपला मानस आहे, याची कृपया सर्वांनी नोंद घ्यावी असेही स्पष्ट केले.

9) शेवटी उपस्थितांचे आभार मानन्यात आले. प्रशासकीय पूर्तता पूर्ण करण्यात आल्या व बैठक संपल्याचे घोषित करण्यात आले.

डॉ. कविता साळुंके
समन्वयक
विश्वकोष, शिक्षणशास्त्र ज्ञानमंडळ
प्रकाशन